

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. VIII. Noëmus ædificat Arcam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

mittebatur. In alia habitacula accensis cereis eundem; aut si plures supra fenestram (quod Auctoribus ferè dubium) poruit in totam contignationem hanc duasque cæteras immitti iurgen. Credibile, fenestram è lapide speculari factam. Multæ scilicet ascensui & descensui, foramina multa tam ad deferendum commeatum, quam ad sordes efferendas.

Quinta. Pars arcæ quinta. Tectum illius tam modicè declive, ut in medio non altius uno cubito fuerit. Quod Noëmo

Deus singulariter præcipiens, in cubito, aiebat, consummabis summam eius. Id ideo factum, ut & ventis resistere, & nimbos posset effundere. Hæc omnia divino iussu & consilio sunt perfecta. Hanc enim partium divisionem Deus clarissimè præscribens, Deorsum, inquit, cæ-

macula, & tristega facies in eâ. Quod Hebraei sic fecerunt: Inferiora, & secunda, & tertia facies eam. Voluit ergo Deus tres esse contignationes in arcâ. Infimam, uti Hieronymus interpretatur, vocat deorsum, mediam canacula, supremam seu tertiam appellat tristega.

Multa hæc profus admiranda: ipsa maximè compages arcæ, multitudine trabium & magnitudo, omniumque ipsæ se partium firmissima connexio. Hanc autem obstupescendam fabricam appellari Deus voluit non navim, sed arcam: nam arcæ aut feretro longè similior erat, quàm navigio. Asseres non curvati, sed directi; supra infraque clausa omnia: nam ex omni parte impetebatur pluviis, saltem per illos quadraginta dies; arte regebatur, non humanâ ut navis, sed divinâ. Arca Varroni quoddam fures arceat, hæc aquas. Deinde hic totus velut arcâ inclusus tamdiu natabat orbis.

§. III.

Hoc loco accuratius observandum, arcæ compagem adeò minutim & membratim esse dictatam à Deo, perinde si ipse nullam habiturus esset illius curam, quam tamen habuit providentissimè. Nihilominus omnia Noëmi curæ videbantur transcripta: quidquid enim adversus aquarum vim repellendam, ad sustentationem vitæ spectabat, curis Noëmi mandabatur, speciatim illud: Bitumine limes intrinsecus & extrinsecus. Bitumite, non pice. Bitumen Syriacum censebatur optimum, tenacissimum. Omnes ergo parietes totumque opus intus oblitum, ut si quid exterius aquæ vis abradere, interior firmitas resisteret. Dein fortorem animalium, in loco concluso ceteroquin intolerabilem, bituminis & cedrorum odor dispellebat. Sed & istam habuit utilitatem hic bituminis illitus, ne fabrica, priusquam sui finem attingeret, vitium faceret, rûnam minaretur, aut vermes cariemque reciperet.

Opinatur Joannes Butæ, in supremo tabularo ad renovandam auram, erecta utrimque spiracula velut caminos sub arcæ tectum pertinentes, eo artificio, ut aquarum nihil admitteretur. Præterea Noëmo sic erant disponenda omnia, ut in neutram partem nimum arca vergeret, sed æquilibrio ferretur.

Ergo mandata Numinis ad præscriptam formam exhaustienda erant exactissimè. Siquidem nemo unus erat, qui minis crederet, monitis pareret, vitis emergeret. Frustrâ exhortationes, frustrâ fatidicum arcæ spectaculum, jam pridem luxu & deliciis submersi nil audiunt, nil admittunt sani consilii, dies noctesque pergræcari & libidinari unum omnium erat negotium. Heu statum orbis miserimum! Sed hæc geminum pro more documentum hæctimus.

Primum: Delicias abdica. Felices & quieti dies, otium voluptati junctunt, certum hominis exitium: lasciviens felicitas morbus est pæne immedicabilis, Pauli Tarsensis dicto: Quæ in deliciis est, vivens mortua est. Eiuscemodi mortuis concionari difficile; nil audiunt. Apud hos nec Noë, nec Isaias, nec Ezechiel, nec Hieremias, nec Oseas, sed nec Petrus, nec Paulus quidquam proficiunt. Petrus

Duplex documentum. 1. Delicias abdica. 1. Ad Tim. cap. 5. v. 6.

A quidem contentissimè concionatus, Hi verò, inquit, veluti irrationabilia pecora, naturaliter in captivem & perniciem, in his, quæ ignorant, blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem existimantes diè delicias conquinatiõis & macula, deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterii & incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles, cor exercitarum avaritiâ habentes, maledictionis filii delinquentes rectam viam erraverunt.

Nil horum audiunt, mortui sunt, nec arcam nec Noënum flocci faciunt; deliciis suffocati sunt. Ergo delicias abdica, & fac tibi arcam. Delicia corruptunt & perdunt. Arca operosa defendit ab interitu. Quæro te, mi Christiane, ne quietem otiosam & suaves vitæ periodos hæc cogites. Nondum domi, nondum es in patriâ. In celo quies est nunquam turbanda, super astra veræ sunt delicia. Hic inter ventos & fluctus, inter procellas & tempestates elatandum, ne trepida, nève animum demitte. Medius undarum fluctuat Noëmus, sed ita fervatur, aliter periturus. Ad portum non nisi per fluctus tenditur, ad cælum non nisi per adversa pervenitur.

Alterum documentum: Dei protectionem implora. Cum Pfalte hilaris canta: Qui habitat in adjutorio Altissimi, in tribulatione Dei calis commorabitur. Expende tecum, oblecto, qui Deus impiorum gaudia turbarit? Eluvione finivnit nefarios lusus. Interim suos idem optimus Deus in ligneum carcerem conclusus, in orbis interitu servavit incolumes; cistâ eos robustissimâ velut sacra pignora custodivit. Quisquis supremum hunc protectorem agnoscit suum, seque illi quam integerrimè committit, salvo animo indemnis & securus agit: ruat cælum, non ferient illum ruina: in adjutorio Altissimi habitat, in protectione Dei calis commoratur, liber est & tutus. Felicitati sibi arcam, Deo se tradidit penitissimè. Dixit Dominus: Susceptor meus es tu, refugium meum, fortitudo mea, firmamentum meum, liberator meus, protector meus, misericordia mea, virtus mea, Deus meus sperabo in te. Idcirco Dominus cum ipso est in tribulatione, exaudiet eum, proteget eum, liberabit eum, eripiet eum, glorificabit eum, longitudine dierum replebit eum, & ostendet illi salutarem suum, quoniam in Domino speravit.

CAPVT VIII.

Noëmus edificat Arcam.

PLUVIA, si naturam ejus spectemus, humectat terram & fecundat; est tamen alicubi solum, quod pluviis insulum siccus fiat & durius. In Narniensis agro, teste Plinio, tellus siccat in imbribus, æstu humescit. Ad monitiones, hortamenta, conciones eò sunt, ut is qui moneatur, mitior fiat ac tractabilior. Verùm sicut subinde pluviis, ita sæpe monitis non respondet, qui sperabatur effectus. Non raro asperis ingenii homo commotionibus dereteri redditur & obstinatior; quemadmodum immitis & degener tellus magis magisque indurefcit in imbribus.

Noëmus eos habuit auditores, qui quanto plus monebantur, plus ridebant & jocabantur, tanto contumaciores, quanto crebrius admoniti. Decretum igitur suum Deus exequi coactus, non solum dictavit arcam fabricari, sed & expeditas manus ad morem iustitiae fabricæ illi horrendæ. Itaque Noëmus operis initium fecit, & industria fabrilis ligna cepit construere, ut vel ipso ædificii aspectu tabulis tererentur, & ad penitentiam emollirentur impii. Quo autem loco Noëmus ædificare coepit, quo tempore, quâ materiâ, non solum, an cum filiis & operis mercenariis, & quomodo denique omnia Dei iussa exhaustit jam explicabimus.

Ita enim dicitur: Quia non erat in mundo scientia, quæ esset facta, sicut

§. I.

Sicut Deus in minutis partibus ad arcam spectantibus dictandis admirabilem ostendit providentiam, ita Noëmus in exequendis iussibus divinis insignem exhibuit obedientiam. Quam providus Deus in iubendo, tam promptus Noë in exequendo. Quod divina pagina testatur: Fecit igitur Noë omnia, que praeceperat illi Deus. Idque in confirmatione repetitur: Fecit Noë omnia, que mandaverat ei Dominus. Idque spe singulari, eximia fide, charitate maxima, nec vocula, nec apice, nec litterula omisa, nec solum fecit omnia, sed eo etiam prorlus modo quo illustrerat imperatum, & in eo quidem opere, in quo sexcenta tadia tempore tam prolixo facile obreperint. Quod cepit, finit, mille molestias devoravit, laborem centum annorum constantissime perfecit. Satis ei erat, Deum ita velle; Voluntas Dei suavia illi fecit omnia.

Quod ad locum atinet, quo arca fabrica surrexit, paginae divinae nihil asserunt. Conjectura est pronissima, ad Caucasum montem, qui in Indiam porrigitur, hoc opus elaboratum, ubi facilis & e monte & per aquas haberi ligna poterunt. Huc profecto fabula Promethei spectat, qui Noëmum jugi labore Caucasum alligatum praecis representabat. Hoc certum satis videtur, arcam extra urbem in planitie ubi tandem locorum in oculis omnium edificatam, ut sic assidue morderentur respicientia, & vel sero dicerent: Dies annique transeunt, surgit opus, fatale tempus imminet, agamus poenitentiam. Quis unquam vidit ipsam concionari cathedram? Hic factum, ut Rupertus loquitur, praedicante ipsis publica arca fabricata. Ita Noëmus monitis & exemplis, ipso silentio, ipsa cathedra sua, & arca incremento concionatus est.

Quod ad fabricae tempus spectat, Origenes, Augustinus, Gregorius, alii centum annis elaboratum hoc opus asserunt. Mi Deus, quam assiduum, quamque diuturnus labor! Sexcentis illum fastidire ac nauseare, sexcentis in perficiendo desperare, quid adeo fuisset mirum? Plurimi alii in hanc operam conducti liberè dixissent: Malo mori, & horulam tristitorem unam subire, quam tandem annorum serie tam prolixa, tantis laboribus exerceri, conviviis omnium & calumniis peri. Cur ego solus sim eximius & singularis, cur excipi velim numero, & conditione esse praecipua? si quid omnibus & universis imminet mali, me quoque feriat. Quantus hic Noëmus, quam erectus, ingens, quam excelsus laborem tot annorum conductitium admittit, operam infinitam in se recipit, quod Deus verbulo, quod nutu in Angelorum aliquem transferre potuisset. An Noëmus Deum absurdè rogasset, hunc in modum: Mi Domine, quid me meamque familiam fatigare vis frustra? Tot tibi millia sunt Angelorum, paene dixerim, otiosorum, quorum unicuique haec omnia mihi praeccepta confecerit celerimè. Quid opus huic structurae tot annos, valedudinem, vitam impendere? Nihil horum opposuit expeditissima Noëmi obedientia. Nos sapius ante laborem fessi, non annos tantum numeramus, sed dies & paene horas, uti queruli vitatores illi, Nos, ajebant, portavimus pondus diei & astus. Nos excepimus solis jacula, nos sudavimus, vos perseveravimus in vinea. Ita servorum plurimi, Huic domino, inquit, tot annis servimus fidelissimè, vix tenet ac praeparatum ad nos salarium redit, nihil praemii, nihil amplioris gratiae sperandum, sed nec aestimatio ulla est obsequiorum. Sed dic tu, obsecro, quisquis haec quereris, cui servivisti? Huic domino soli, nonne? quando quidem a solo remunerationem expectas.

Hic ego ingratum durumque animum tui domini non laudo, sed haec tibi meritissimo contingere ajos; haec poena te digna est, qui Deum non cogitabas, sed huma-

Tom. II.

nis solum oculis placere affectabas, solius domini tui favores ambiebas: en mercedem, quam quaerebas. Haec tibi, tuique similibus jure sunt aequissimo. Hoc illis praemium debetur, qui divinis favoribus neglectis, tam studiosè ambiunt humanos. Noëmus centum annorum operam, promptus, paratus suscipit, quia soli placere Deo quaesivit. Cum igitur sumpti laboris tadium obreperit, cum fatigatio deiecit, in oculis sit annorum centenorum labor Noëmi, cui perpetuando paene adamantina opus erat patientia.

III. Materia porro fabricae diversi generis fuit ligna, cum alia aliis partibus sint commodiora. Nimirum tecto, parietibus, scalis, pavimento, aliud praeter ligni genus magis conveniebat. Multi cum Paraphraste Chaldaeo existimant arcam parte maxima e cedro factam. Durat haec cedri materiatio in aquis, levitate praestat, supernatando excellit, cariem nescit.

Magnam cedrorum copiam gignit Syria, nec arbor ulla ferè melior ad asseres proceros. In Cypro succisa cedrus ad Demetrii regis navigium, pedes triginta & centum longa, ad trium hominum complexum crassa fuit. In divinis voluminibus cedrorum proceritas laudatissima; altiora quoque cedro conferuntur. De profectu virtutem amantium Hebraeus Plalces, Iustus, ait, ut palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur, ad meliora jugiter succrescendo. Ita cedrus ad arcam struendam commodior visa, quia firma, levis, odorifera. Qui piceam aut abiegnam arcae materiam affirmant, facilius haec, putem, asserunt, quam probant.

§. II.

Sed hic quaestio sit, an solus cum filiis Noëmus tantam machinam confecerit, an socios opifices adhibuerit. Equidem centenis annis ab industriis quatuor viris maximum molis machina exasciari potest. Credibile tamen, plures mercede conductas operas in arca condenda laborasse. Perinde ut impius miles, vel ducem sequeretur diabolus, modò is castrensium peculium numeraret: ita illi fabri lignarii homines improbi, tamen minaciis divinis nihil tribuerent, & suos ipsi labores irriderent, tamen lucri gratia & mercede adducti auxiliares manus praebant. Quod si complures in opere illo defudarunt, facile conjectare est, quam prodigiosum opus annis centenis possit confici.

Athenaeus fide dignus scriptor memorat, ab Hierone Siciliae rege navigium incredibilis magnitudinis structum. Tantis ad id apparatus ex Aethià convector, quantum sexaginta tritibus faciendis sufficeret. Fabri lignarii trecenti, praeter alias subservientes operas fuerunt. Habuit ea navis contignationes tres, remigum ordines viginti. In eadem aquarium amplissimum, pice illitum dulcis aquae plenum duo millia merretarum capiebat. Attica meretra, qualis hinc, mensuras triginta sex nostrates continet. Universè igitur picatus hic aquae ceter septuaginta duo millia mensurarum continebat. Hic insuper piscina laminis plumbeis operata, oppiosissimo pisce frequentata. In eadem hac navi, tres mali, duodecim anchorae, octo turres visabantur. Ad comitatum spectantia hic erant decem millia fallamentorum dolia, orcae carnum viginta millia, aliarum arinarum totidem modiorum frumenti sexaginta millia. Hic cum sacello domicilia plurima, hic stabula & exercitidis equis circus. Haec navis inventum Archimedis dicitur, quod Archimelus Poëta epigrammate celebravit, eoque modios tritici mille sibi peperit. Verbo, haec structura potius Vrbs ambulans, quam navis appellanda. At qui unius anni spatio manus ei ultima fuit imposita. Quid igitur de arca dicendum, quam vix centum annorum industria ad umbilicum deduxit? Ne, quae se, Hieronis navigium cum Noëmi arca exaequet, fortassis illa majus fuerit, aliis tamen pluribus ea fuit inferius.

R r

Quanta

Tempus fabricae arcae anni.

Matt. 23. 11.

Materia fabricae, ligna diversi generis.

Noëmus non solus cum filiis arcam confecit.

Navigii ab Hierone rege Siciliae structi magnitudo.

Quanta portò incredulitas eorum hominum & improbitas erat, non solum oculis spectare præfens opus, sed & manus ad id commodare, ut alii evadant, seipsos perdere negligere. Miratus id Augustinus, *Arca fabricatores, inquit, præstiterunt aliis, ut evaderent, non sibi.* Proinde Paulus Noënum prædicans, *Fide, inquit, Noë responso accepto de us, quæ adhuc non videbantur, ætætuus aptavit arcam in salutem domus sue, per quam damnaret mundum, & iustitia, quæ per fidem est, heres est instituta.* Fecit Noë omnia quæ præceperat illi Deus, & eo etiam modo quo præceperat.

Cur autem Deus ad strictam ad eò formulam, & perquisitè ad unguem faciendæ exigit? ita, ut si paullulum à præscriptâ formâ existeremus, frustra & perniciosè laboreremus. Complures numerantur causæ.

§. III.

Hebr. c. 11. vers. 7. Iustitia habes Noëmus, de quo & Sibylla l. 1. Inter eos omnes unus iustissimus, atque verax Noë fuit, fidiisque & verbus Amosis additis.

I. Causa, cur Deus tam exquisitè sibi velit serviri.

VT debita in cunctis servetur ordinis connexio, quod in artibus & opificiis fieri videmus, cum alia aliis adjumentum subministrant. Typographum ingrediendi; hinc cernes, qui formas æneas componat, illic qui septim typis illinat, istic qui prælum regat: si eorum unicus sit negligentiore, chartæ fordida, mendosi libri, characteres & versus fugientes excuduntur. In Belgio pictores studiis nonnumquam pingunt partitis. Est qui solum pingat quiddam florum & frondium imago desiderat, alius vestes tantum, iste vultus, animantes ille penicillo exprimit; alter alteri fert suppetias. Ita Deus nobiscum paciscitur: Factu quod in te est, & fac gnaviter, ego meis partibus non deero. Deus Hebræo populo annis quadraginta ideo dedit manna è nubibus, quando agricultura in vastâ solitudine non poterat vacare; at ubi Jordanem transmiserunt, subtraxit eis hanc alimoniam: tunc enim ferere poterant & metere. Iussi ergo sunt, quod suum erat facere. Ita Deus cum unoquoque nostrum partitur operas, monèturque fideliter: Hoc mei muneris est, hoc mihi curandum linque; hoc autem tui est officii, hoc tu cura; tuas mete segetes, in alienas ne falcem mitte. Ita in Republicâ caver Magistrate, ne quis alienis inhiat commodis, ne partes alterius præoccupet. Ad præscriptum autem nos laborare vult Deus, quoniam ipsius voluntas, omnis humanæ actionis regula est; curvum est quiddam ab hac aberat.

Secunda.

II. Causa, cur Deus tam exquisitè sibi velit serviri, est, ut noverit homo pauperulus, quantum Deo debeat pro assiduis, quibus afficitur, beneficiis. Quantillum verò est omne id, quod humana præstat actio, si confertur cum eo quod Deus actioni confert humane. Inspiciamus pomum Punicum, aut de vite botrum: quis grana componit, quis acinos jungit, quis colore tam nobili pingit, quis liquorem tam suavem infundit? si humana hoc efficiendum sit industriâ, quanto tempore, quibus ad id instrumentis opus foret, & parum tamen efficeretur. Vult igitur Deus optimus, ut quis, quod potest, faciat, cetera divinæ providentiæ commendet: quemadmodum filiolus in paternâ domo de frumenti pretio sollicitus non est, parentis id curæ relinquit. Unicus sit parvuli labor, sollicitudo unica, exactissimè parentibus obedire.

Tertia.

III. Causa, ut condiscat homo accuratè obsequi Deo, testeturque quâ dictis quâ factis illum esse Dominum omnium. Deus olim imperans Hebræo Jonæ, *Surge, ajebat, & vade in Niniven civitatem grandem, & prædica* Jonæ circa in eâ. At verò bonus Jonas divina iussa suavissimè suo arbitrio interpretatus, navim conscendit, & torfit iter in Tharsis. Inde cælum omne turbati, mare furere, naves atrocibus procellis concussæ, ea maximè, quâ Jonas vehebat, decumanis fluctibus impugnata, proximum minabatur interitum. Jonas missis sorsibus velut Neptuno victima in aquas præcipitatus, & ab immani ceto,

Jonæ cap. 1. vers. 2. Iona circa in eâ. At verò bonus Jonas divina iussa suavissimè suo arbitrio interpretatus, navim conscendit, & torfit iter in Tharsis. Inde cælum omne turbati, mare furere, naves atrocibus procellis concussæ, ea maximè, quâ Jonas vehebat, decumanis fluctibus impugnata, proximum minabatur interitum. Jonas missis sorsibus velut Neptuno victima in aquas præcipitatus, & ab immani ceto,

A in escam exceptus est. Triduum hoc vivo carcere latavit miserè, sepultus antequam mortuus. Triduo elapso ceterus bolum hunc indigestum, quem præcipitanter glaciaret, revomens, Jonam in litus eiecit. Deus iterum urgens, *Vade, ajebat, in Niniven.* O mi bene Deus! potuisti præcipere pisci, ut esset Jonæ triduo pro navi, eodem jussu, eadem prorsus potentiâ, eidem bellæ imperare licuisset, ut Jonam usque Niniven deveheret: quanto vir iste super se differt labore? itineris, quod erat conficiendum, ingens habuisset compendium. At Deus in priore sententiâ perseverans, *Vade, inquit, in Niniven.* Pedibus hoc iter conficiat, & obedire discat. O mi Propheta, mi optime Jona! en mare tibi schola, condicipuli nautæ, ceterus magister: ita nimirum docendus eras ritè omnia ad præscriptum exequi, non ut Tharsis, sed ut Niniven ires imperabatur. Deus, quæ mandat, ea exactissimè, ad unguem accuratissimè vult confici. Ubi negligitur, aut respuitur, aut minùs studiosè perficitur, imperium, ibi mox subit peccatum.

Dic enim verò, quid est peccatum? *Voluntarius demon,* ait Chryostomus, *& spontanea insania.* Si verbo respondendum huic questioni quid peccatum est? Dicimus Transgressio. Liceat ulterius rogare: Quid est transgressio? *Perulans ultra metam saltus.* Deus & ipsi mar metatas ponens, *Usque huc venies,* inquit, *& amplius non procedes.* Has metas pelagus, has creatæ res omnes obsequiis strictissimè observant. Nempe terminum posuisti eis, quem non transgredientur. Homo rationis compos transilit & rider. Ubi ratio? ubi obedientia? Quid Deo respondendis homo fatue? Quid hoc aliud quam cum ratione furere? Salomonis effatum est: *Sapiens declinat à malo & timet, stultus transilit & confidit.*

At dices: Nimis vehemens est appetentia, cohiberi sese non sinit; laxatæ sunt aliquantulum genio habenæ. Quæ te, mi homo, quid aquarum vortices, quid fluctuum impetus, nisi vehementissimus appetitus egurgitandi se in terram? Et tamen continet se mare, & inconcessos reprimat excursus. Tibi rationis frenum, tibi moris retinaculum in manu est; nihilominus effundis te in vitium, inque omnem carnis perulantiam. Cur non angustius freno uteris, cur habenas non adducis? Pro mitti Ilias vicem Dei: *Laude me à infrenabo te, ne interda eas.* Frenum aureum est, laudis, reverentiæ, amoris in Deum: adhuc habenas, & compece pravas appetentias, ne transili metas. Ah, quoties positas transgredimur metas, fines, terminos, quos Deus nobis fixit; transilimus: non dolemus, in aliis sapimus, & acutum cernimus, hinc talpæ sumus, & dementiâ grandi laboramus. Esdras sacerdos hinc erudit, qui *panem non comedit, & aquam non bibit, lugebat enim transgressionem.*

IV. Causa. Vult Deus ad amissum, quam ille dixit, nos laborare, ut deprimamur simul, & elevemur atque nobilitemur. Hæc duo sibi met opposita ad unum tendunt finem. Nec mirum: *Gloriam præcedit humilitas:* ad submissionem plurimum facit, jugiter laboris aliquid subire. Est labor noster defectibus tam plenus, ut modestiæ & submissioni augendæ maxime profuit opus suum, præsertim ad præscriptam normam faciendum inspicere. Ad istud Christus nos erudiens, *Cum, inquit, feceritis omnia quæ præscripta sunt vobis, dicit, Servi inquit, sumus.* Imperito scribæ, qui curvos pingit versus, nigra lineæ: subtus chartam ponuntur tralucetes, eique dicitur, *Hos ductus sequere.* Nempe discipulis & artium tironibus leges definimus, normam & regulam præcibimus. Dum vivimus, in scholâ degimus, discipuli sumus, Deus definit nobis, quid faciamus, atque istud profectò maximo nobis honori est; hoc utilitatem nostram insigniter nobilitat, quod Deus formulam retum agendarum præbeat, homo laborem adjungat. Hæc locicicatis proba est conventio: suam partem dat Deus, dat suam & homo: Deus normam & agendi gratiam suppet.

suppeditat, apponit homo industriam, idque pro lucro A
communis & aeterno.

Deus Noëmo particulatim quid faceret, dictarat, perinde si diceret: Vir mihi unice charus, sed etiamnum tito & discipulus es, ideo ad præscriptum singula, & prout iussero, fac. *Fecit igitur Noë omnia que præceperat illi Deus.* Hic geminum ad incepti rationem suggerimus documentum.

I. *Deo labora.* Si tibi tuisque solùm commodis, si humanis tantùm oculis labores, frustra laboras, ventum feminas, & turbinem metes; *culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam, quod etsi fecerit, alieni comedent eam.* Cùm non laboratur Deo, sæpe maximi laboris præmium meræ sunt ingratia. Merces æquissima laboribus tam vanis. Deo igitur labora, cui non solùm est dives arca, sed etiam exactissima scientia, quantum quisque laborarit, quantum promeritus sit. Labores nostros omnes præmium longissimè superabit. Ergo quidquid agas, Deo labora.

II. *Industria vinces omnia.* Certum; industria nihil inexpugnabile; perumpit hæc omnia mille artium inventrix, in laboribus indefessa. Inspiciamus, obsecro, Noëmum, cùm caput, cùm manus pedesque lassescunt, contemplerur laborem centum annorum assiduum, quam grandis hic patientia, quam insignis constantia inter tot calamitas & convitia eluxit! In mortis vicinia summo erit solatio, hanc auferre laudem: *Fecit igitur omnia que præceperat ei Deus.* Obedientiæ omnia sunt facilia. *Vir obediens loquitur victorias.* Omnia sunt expugnabilia industria.

CAPUT IX.

Arca janua & fenestra à Noëmo inserta.

A Curatissimè quidem omnia fabricandæ arcæ membra dictavit Deus, præcipuè verò illa duo, Januam & fenestram. Nam de primo singillatim præcipiens, *Ostium autem, inquit, pones ex latere.* Hic Noëmus, ut superiori capite demonstratum, tirone sic ac discipulum gerere debuit, cui Magister ordine dicitur singula, & præscribit, non solùm quid faciendum sit, sed etiam quomodo. In arcâ utique figenda fuit janua, ut ingressus ad eam pateret utrique & fenestra fuit apertenda, ne esset ex toto aut tenebrosus carcer, aut expers lucis sepulchrum. Quid opus hæc multis præcipere? Nihilominus præcepit ei Deus, peculiariter janua & fenestram patefaceret in arcâ. Atque hoc ita præceptum est Noëmo, ut ne latum quidem unguem abiret à præscriptâ formulâ, non altiozem, non depressiorem, nec januam, nec fenestram faceret, sed nec alio loco, quam quo præceptum esset. Serius est atque severus hic Edilis, qui non vult, ut Noëmus ædificator suus suo pro arbitrio quidquam faciat, sed prout ipsi faciendum monstratur. Quid autem hoc ostium & fenestra ista significatis & mysterii habuerit, hoc capite dicemus.

§. I.

Ostium habuit arca unicum, idque, quod volebat Deus, ex arcâ latere. Credibile prorsus, hoc ostium non in arcâ imo, sed ab imo pedes septenos & femis numerando, nempe uno ac dimidio pede altius sentinâ ita collocatum ut catenis attrahi ac dimitti, sicut pons versatilis, poterit; ita ut omnia animalia veluti per pontem ascenderint. Eo modo ostium istud rectâ ad tertiam & infimam contignationem pertingebat, ita quidem, ut pecus omne ingressu primo in suas statim mansuetas & stabula deduci poterit. Putatur hoc ostium quindecim pedes longum, septem aut octo latum fuisse, foris claudi, intus aperiri ad instar fenestrate potuisse.

Ita unica in arcam janua dabit ingressum. An unica

Tom. II.

tantum fuerit fenestra, incertum. Plurimorum opinio fuerit fenestra.

est, nec incelebris, plures fuisse. Cùm autem pagina divina nullam ejus rei mentionem faciat, difficile est plures unâ statuere. Hinc autem sciri poterit, Deum structuræ hujus fuisse architectum, quando se noscendum exhibet stylo suo. Omnes pæne artifices certis dignoscuntur sui artificii notis. Sic architectos non difficulter nôris ex ipso ædificandi modo: iste operosus, hic gracili, iste durabili structurâ; speciosè alius & ad pompam edificat: ita pictores, iste leni penicillo, duriore alter, ille volante pingit; hic è proportionem ac symmetriâ, alius noscitur è coloribus; iste amœniores vultus, ille vestes, & omnes earum plicas pingit felicius, suo quisque stylo & pingendi modo animadvertitur: ita musici dignoscuntur, iste solum spectat artificium, sed minùs probatur auribus, iste canit templis graviter & accommodatè verbis, hic suavitatem maximè sectatur; cantum alius pingit, flexiones & ornamenta cromaticæ præcipuè quarrit, suis quisque modulis arguitur. Ita scribendi Latine ac loquendi stylus diversissimus; hic lacinias laxat, ampullatur verbis, & sesquipedales jaçtat voces; hic verò non longos logos, sed orationem adstrictè factam in usu habet: hic pictam amat & floridam dictionem; ille vulgari ac flaccidâ phrasi utitur, iste erigit sese & plebem non sapit, tersam alius & castigatam Latinitatem amulatur; quisque suo loquendi, scribendi, cantandi, pingendi, ædificandi gaudet stylo.

Primus omnium architectus ingens initio, & pæne dixerim, infinitum struxit ædificium. *Principio creavit Deus calum & terram.* Ampia profectò domus. Amplitudinem terræ difficulter capimus; immensitatem cæli quomodo capiemus? Hic quaestio sit, quâ portâ cælum ingressi sint Angeli, quâ nos? per amplissimam sanè, per grande nihilam: *Terra autem erat inanis & vacua.* Vnus ergo, *Ibid. v. 2.* Sapientiâ repleta, *introitus est omnium ad vitam, & similis exitus.* Sed idem hic Architectus magni hujus ædificii adumbrationem in homine delineavit; in ædificio hoc modico magni imagine fenestellâ duas, geminos locavit oculos, sed unam dumtaxat januam, os seu linguam pontem planè versatilem, modò submitrendum, modò attrahendum, *Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio.* Ecce igitur hic stylus est Architecti summi, plerumque unam tantummodò januam suis inserit ædificiis, imò in suam ipsius domum dūtaxat unum unicum patefecit ostium. Christus aperitissimè, *Ego sum ostium, inquit, nemo venit ad Patrem nisi per me.* Hic stylus est hujus Architecti, ad maxima ædificia unicum plerumque januam pandere, ut tantò meliùs custodiat domus, quantò paucioribus clauditur ostiis. Mulxæ januæ vitis non paucis favent, hac Mercurius, hac irumpit Venus, per alias alia vitiorum monstra subrepunt. Cùm igitur unum sit corporis humani ostium, os seu lingua solertissimè attendendum, ne quis ingredientium aut egredientium furetur & expilet domum.

An autem in arcâ plures unâ fuerint fenestræ, incertum esse diximus. Non pauci opinantur, in tertâ contignatione, in hominum & volucrum domicilio fuisse plures minores, è vitro aut speculâri lapide, qui perinde ut cornu, teste Plinio, in lamellas tenues secari potest, ita ut per illas lux, non item aqua potuerit penetrare. Rabbini Hebræorum è vocum origine somniarunt, grandiore gemmam lychnitem, aut carbunculum illic loci, ubi homines habitarent, positum, ut eâ saltem ratione splendoris aliquid & luminis domicilium acciperet. Hoc certum, fenestram, quæ aperiri & claudi poterit in arcâ, patefactam. Alphonus Toftatus existimat fuisse foramen, non pellucidum, sed toto eluvionis tempore clausum. Joannes Buteo, qui complura hic bene adumbravit, fuisse unam tantum fenestram judicat, eamque pellucidam in hominum usus: lumine non egebant pecudes, quarum contignatio pæne toto nata-

R 2

bat